Kieliasiantuntijat

Hallitusohjelma-
tavoitteet

2023-2027

"Yhteiskuntamme kielellinen ja kulttuurillinen osaaminen ja kyky toimia kansainvälisesti heikentyy."

Yhteiskunta lamaantuu ilman kieliasiantuntijoita

Suomalaisten kielivaranto on kapenemassa[1]: yhä harvempi aikuinen osaa muuta vierasta kieltä kuin englantia. Kuitenkin juuri monipuolinen kieli- ja kulttuuriosaaminen mahdollistaa ihmisten osallistumisen, oli kyse sitten globaalista taloudesta ja kansainvälisestä politiikasta tai arjen valinnoista ympäristössä, jossa käytetään useita kieliä. Kun yhteiskunnassa kieli- ja kulttuuriosaaminen on monipuolista, auttaa se yksilöä kotoutumaan yhteiskuntaan ja vähentämään osattomuutta. Se myös edistää hyvää hallintoa, kun viestit tavoittavat ja vaikuttavat kielestä riippumatta.

Aikaisemmat koulutuspoliittiset valinnat ovat osaltaan heikentäneet yhteiskuntamme mahdollisuuksia ylläpitää kielellistä ja kulttuurillista osaamista ja kykyä toimia kansainvälisesti. Sen vuoksi kansainvälisessä viestinnässä kielen ja kulttuurien asiantuntijoiden tarve on suuri. Myös kielellisten oikeuksien ja saavutettavuuden turvaamiseen tarvitsemme kielen ja kulttuurien asiantuntijoita, mikä opittiin erityisesti koronapandemian aikana.[2]

Tarvitsemme poliittisia päätöksiä varmistaaksemme sen, että meillä on tulevaisuudessakin kielten ja kulttuurien asiantuntijoita ja että heillä on edellytykset toimia ja pysyä työmarkkinoilla. Vain silloin yhteiskunnan resilienssi ei heikkene, ja kriittiset toiminnot on turvattu.

Marraskuussa 2022
Kieliasiantuntijat ry

---

1 Opetus- ja kulttuuriministeriö: Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta (2017)

2 Simo K. Määttä, Tuija Kinnunen, Svetlana Probirskaja, Päivi Kuusi: Improving communication with migrants for crisis preparedness in Finland: Lessons learned from COVID-19 (2022)]

Kielten koulutukseen panostaminen auttaa yhteiskuntaamme menestymään

Ehdotuksemme

- Kielten tutkinto-opetuksen perusrahoitus turvataan valtion tasolla ja korkeakoulujen sisäisessä rahanjaossa.
- Peruskouluille ja lukioille osoitetaan valtiolta lisää rahaa ja ohjausta, jotta kielten opetusryhmiä voidaan perustaa ja perustetaan matalalla kynnyksellä.
- Oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia kieltenopiskeluun parannetaan velvoittamalla kunnat laajentamaan oppilaiden mahdollisuuksia valita A-kielen oppimääränä myös muita kieliä kuin englantia.

Uusien kieltenopiskelijoiden määrä vähenee

alemman korkeakoulututkinnon opiskelijamäärän muutos vuodesta 2012 vuoteen 2021

- 56 %

ruotsin kielen opiskelijoita

- 43 %

ranskan kielen opiskelijoita

- 23 %

saksan kielen opiskelijoita

Lähde: Tilastokeskus

Korkeakouluissa kielten koulutusohjelmien niukkenevaa perusrahoitusta joudutaan paikkaamaan erilaisilla kehittämishankkeilla ja -projekteilla, joihin myös opetus osittain nojautuu. Näiden hankkeiden ja projektien rahoitus on hyvin lyhytjänteistä ja rikkonaista, mikä vaarantaa koulutusohjelmien jatkuvuuden. Viime vuosina kieliaineiden henkilöstö ja professuurit ovat vähentyneet, ja pääainetasoista koulutusta on keskitetty yhä harvempiin yksiköihin. Tämä heijastuu opiskelijoiden mahdollisuuksiin opiskella kieliasiantuntijoiksi. Alueellinen yhdenvertaisuus vähenee, valikoima kapenee, opetuksen laatu ohenee ja kielten ja kulttuurien akateeminen osaaminen hiipuu.

Niukkojen resurssien vuoksi Suomessa ei pystytä vastaamaan nopeasti muuttuviin kielitarpeisiin. Esimerkiksi Helsingin yliopisto joutui lakkauttamaan resurssipulassa Ukrainan kielen ja kulttuurin opinnot vain vähän ennen kuin tämän kielen ja kulttuurin osaajien tarve räjähti Suomessa.

Mitä varhaisemmassa vaiheessa kielen opiskelu aloitetaan, sitä syvemmäksi sillä on mahdollisuus kehittyä myöhemmin. Kielten tarjonta on vähentynyt ja kielivalinnat ovat yksipuolistuneet perusopetuksessa ja lukioissa parin viime vuosikymmenen ajan. EU:ssa tärkeitä kieliä, kuten ranskaa ja saksaa, opiskelee lukioissa tänä vuonna satoja opiskelijoita vähemmän kuin vielä kolme vuotta sitten[1]. Keskeisin syy tälle on, että matematiikkaa painotetaan korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Toisaalta kunnat ovat asettaneet peruskouluissa kielten opetusryhmien tavoitekoot niin suuriksi, ettei opetusryhmiä edes synny.

Opiskelijoiden mahdollisuudet valita vieraita kieliä perusasteella ja lukiossa määrittävät sitä, kuinka paljon kielen ja käännösviestinnän ammattilaisia sekä kielten opettajia Suomessa on jatkossa. Jos meillä ei ole kielten opettajia, ei ole myöskään mahdollista opiskella kieliä. On tärkeää varmistaa, että kieliä on mahdollista valita monipuolisesti, sillä näin varmistamme Suomen menestyksen myös kansainvälisesti.

1 OPH:n tilastopalvelu Vipunen

Resurssien puute johtaa siihen, että otetaan vähemmän opiskelijoita sisään, mikä johtaa vähempään rahoitukseen. Se on kierre, josta ei päästä eroon.

Humanisti-opiskelijat perustivat Instagram-tilin, sillä opetusta vaivaa huutava resurssipula. Yle 14.6.2022

Kielten koulutuksesta nipistäminen johtaa itseään ruokkivaan noidankehään.

Asioimistulkin ammatti-pätevyydestä säädetään lailla

Ehdotuksemme

- Lainsäädännössä määritellään, millainen ammattipätevyys vaaditaan henkilöltä, joka toimii tulkkina julkishallinnon asiointilanteessa esimerkiksi viranomaisasioissa, terveydenhuollossa tai sosiaalipalveluissa.
- Perustetaan rekisteri, johon voidaan merkitä kaikki pätevyysvaatimukset täyttävät tulkit.

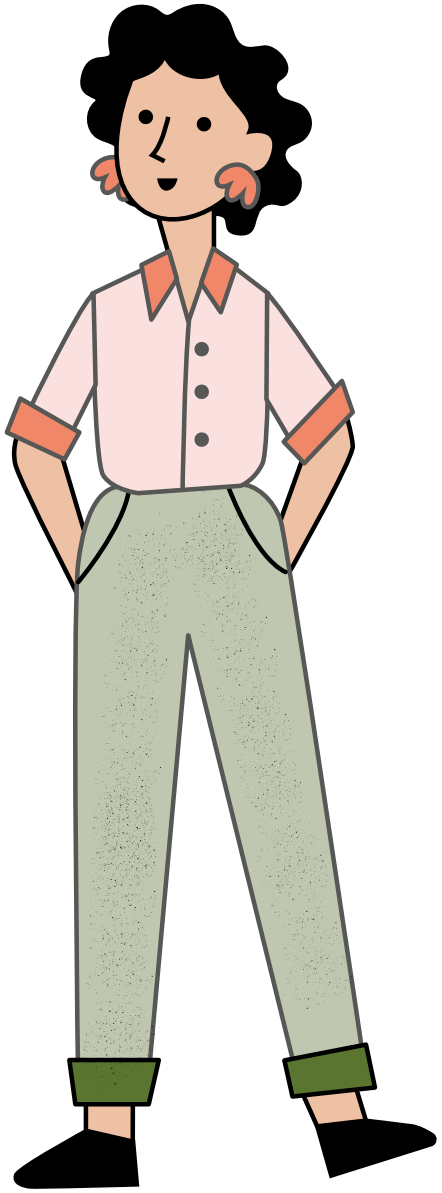

Laissa on säädetty oikeudesta käyttää tulkkia silloin, kun viranomaisella ja sen asiakkaalla ei ole yhteistä kieltä tai mikäli aisti- tai puhevamma vaikeuttaa kommunikointia. Lainsäädännössä ei kuitenkaan ole juuri määritelty, millainen pätevyys asioimistulkkina toimivalla henkilöllä pitäisi olla. Ainoastaan oikeustulkkien pätevyydestä on säädetty laissa, mutta viranomaisia ei velvoiteta käyttämään rekisteröityjä oikeustulkkeja pätevyyden varmistamiseksi.

Markkinoilla toimii sekä koulutettuja ammattitulkkeja että muita tulkkeina toimivia henkilöitä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jopa asioissa, joissa on kyse ihmisen oikeuksista, velvollisuuksista tai terveydestä, tulkkina voi toimia kuka tahansa, riippumatta siitä, onko hänellä mitään tosiasiallista pätevyyttä välittää viestejä kielten välillä. Joskus tulkkeina on käytetty jopa lapsia perheiden asioita selvitettäessä. Julkishallinnon työntekijöillä ei ole käytännössä keinoja valvoa yksittäisten toimijoiden pätevyyttä tai ammattitaitoa. Mikäli turvapaikkamenettelyssä, lääkärin vastaanotolla tai oikeussalissa tapahtuu tulkkausvirheitä, asiaa joudutaan käsittelemään uudestaan. Ammattipätevyyden saanut tulkki on yhteiskunnan kannalta kustannustehokas.

Säätämällä ammattipätevyydestä ja edellyttämällä rekisteröintiä sekä myös valvomalla pätevien tulkkien käyttöä voidaan varmistua, että tulkkina toimii ammattilainen eivätkä perusoikeudet vaarannu taitamattoman viestinvälityksen takia.

Ammattipätevyyden saanut tulkki on yhteiskunnan kannalta kustannustehokas.

Norjassa laki määrittelee tulkin ammattipätevyyden.

Ruotsissa viranomaistulkit rekisteröidään.

Suomessa viranomaisia ei velvoiteta käyttämään rekisteröityjä oikeustulkkeja. Kuka vain voi toimia tulkkina.

Itsensätyöllistäjien sosiaaliturvaa ja asemaa työmarkkinoilla parannetaan

Ehdotuksemme

Työttömyysturvalakia muutetaan niin, että ansiosidonnaista työttömyysturvaa kertyy yhdessä vakuutusjärjestelmässä riippumatta siitä, onko työstä saatu korvaus maksettu palkkana työntekijälle vai laskun perusteella yrittäjälle.

Yksinyrittäjien määrä Suomessa

190 000
vuonna 2020

183 000
vuonna 2018

157 000
vuonna 2015

Lähde: Tilastokeskus

Itsensätyöllistäjiä ovat yksinyrittäjät, ammatinharjoittajat, freelancerit ja apurahansaajat.

Suomessa itsensätyöllistäjien määrä on kasvanut tasaisesti 2000-luvun alusta lähtien ja tämä kehitys jatkuu myös tulevina vuosina. Työurien aikana yhdistellään joustavasti palkka- ja yrittäjätyötä jopa samanaikaisesti. Sosiaaliturva ja työlainsäädäntö eivät kuitenkaan ole ajan tasalla vaan niissä työelämä nähdään vielä mustavalkoisesti. Se on jättänyt epäoikeudenmukaisia aukkoja turvaverkkoon, eikä kaikilla ole samoja mahdollisuuksia työelämässä vain siksi, että ovat valinneet työnteon muodon, jota laki ei riittävästi tunnista.

Sosiaaliturvan tulee seurata muuttuvaa työelämää. Sen pitää seurata ihmistä, teki hän työtä missä muodossa tahansa. Jos sosiaaliturva olisi aidosti turvaverkko, eikä työnteon muoto vaikuttaisi esimerkiksi työttömyysturvaan, yhä useampi uskaltaisi kokeilla eri tapoja työllistyä.

Yhdistelmävakuutus parantaisi sellaisten henkilöiden asemaa ja työttömyysturvan tasoa, jotka työllistyvät samanaikaisesti eri työnteon muodoissa tai vuoroin palkkatyössä ja vuoroin yritystoiminnassa. Yhdistelmävakuutuksella henkilön kaikki ansiotulot voitaisiin huomioida laskettaessa työttömyysetuuden perusteena olevaa tuloa.

Yksinyrittäjien osuus työllisistä vuonna 2020

13 %
Suomessa

10 %
Ruotsissa

9 %
Tanskassa

7 %
Norjassa

Lähde: Suomen Yrittäjät: Yksinyrittäjäkysely 2022

Kieliasiantuntijat ry valvoo kieliasiantuntijoina työskentelevien etuja työelämässä. 2500 jäsentämme työskentelee kielten ja kulttuurien asiantuntijoina, kuten kääntäjinä ja tulkkeina, monissa eri työnteon muodoissa, myös yrittäjinä. Kuulumme Akavaan ja Akavan Erityisaloihin.

www.kieliasiantuntijat.fi
toimisto@kieliasiantuntijat.fi

Lisätiedot:
toiminnanjohtaja Hanna Gorschelnik
puh. 050 576 2553
hanna.gorschelnik@kieliasiantuntijat.fi

Kieliasiantuntijat